

Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği

Editörler:

Mehmet Nuri KARDAŞ · Muhammed TUNAGÜR · Mustafa KAYA

Mehmet KARDOĞAN · Nurullah ESENDEMİR · Naif KARDAŞ

Editörler: Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ · Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR
Doç. Dr. Mustafa KAYA · Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN · Dr. Nurullah ESENDEMİR ·
Dr. Naif KARDAŞ

EĞİTİMDE BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE YAYIN ETİĞİ

ISBN 978-625-8897-79-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2026, Ankara

Yayın-Proje: Yaren Açıkgöz
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitim, bireyin gelişimini ve toplumsal dönüşümü etkileyen çok boyutlu bir alan olduğu kadar sürekli araştırmayı, sorgulamayı ve kanıta dayalı kararlar almayı da gerektiren bir uygulama alanıdır. Eğitim süreçlerinin anlaşılması, karşılaşılan sorunların açıklanması ve geliştirilen uygulamaların değerlendirilmesi, bilimsel araştırmalar yoluyla üretilen güvenilir bilgiye dayanır. Ayrıca bilimsel bilginin niteliği, elde edilen sonuçların yanı sıra bu sonuçlara hangi yöntemlerle ulaşıldığı, nasıl yorumlandığı ve hangi etik ilkeler doğrultusunda üretildiğiyle de yakından ilişkilidir.

“Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği” başlıklı bu eser, eğitim alanında bilimsel araştırma yürüten, araştırma sonuçlarını değerlendiren ve bilimsel bilgiyi uygulamalarına yansıtmayı amaçlayan araştırmacılara, lisans ve lisansüstü öğrencilere ve eğitimcilere kapsamlı bir başvuru kaynağı sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Eserin temel yaklaşımı, bilimsel araştırmayı yalnızca teknik açıdan ele almak yerine araştırma probleminin belirlenmesinden uygun yöntemin seçilmesine, verilerin toplanıp analiz edilmesinden bulguların raporlanmasına ve araştırma etiğinin gözetilmesine uzanan kapsamlı bir süreç olarak değerlendirmektir.

Eser, bilimsel araştırmanın kavramsal temellerinden başlayarak araştırma sürecinin farklı aşamalarını ve boyutlarını ele alan on üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde bilimsel araştırma yöntemlerinin temel kavramları ve paradigmaları ele alınarak sonraki bölümler için kavramsal bir zemin oluşturulmaktadır. İkinci bölümde nicel araştırma modelleri, üçüncü bölümde nicel veri toplama ve analiz teknikleri incelenmektedir. Dördüncü ve beşinci bölümlerde ise nitel araştırma modelleri ile nitel veri toplama ve analiz tekniklerine yer verilmektedir. Altıncı bölümde nicel ve nitel araştırma yöntemleri karşılaştırılmakta, yedinci bölümde karma araştırma modelleri ele alınmaktadır. Bilimsel araştırmaların niteliğini değerlendirmede önemli bir yere sahip olan geçerlik ve güvenirlik konuları sekizinci bölümde evren, örneklem ve örnekleme teknikleri dokuzuncu bölümde ele alınmaktadır. Onuncu bölümde bilimsel araştırmalarda alıntı yapma ve kaynak gösterme ilkeleri, güncel APA düzenlemeleri çerçevesinde açıklanırken on birinci bölümde bilimsel araştırma raporunun hazırlanma süreci üzerinde durulmaktadır. Son iki bölümde ise bilimsel araştırmalarda etik kurallar ile yapay zekâ kullanımının etik boyutu incelenmektedir. Bu bölümlerle araştırma sürecinin yönetsel boyutlarının yanı sıra bilimsel dürüstlük, etik sorumluluk ve teknolojik gelişmeler karşısında ortaya çıkan yeni gereksinimlerin de dikkate alınması hedeflenmektedir.

Bu eserin hazırlanmasına katkı sunan tüm bölüm yazarlarına, bilgi ve deneyimlerini okurlarla paylaşmaları ve ortak bir bilimsel kaynak oluşturma sürecine katılmaları nedeniyle teşekkür ederiz. Kitabın eğitim alanında araştırma yapan akademisyenlere, lisans ve lisansüstü öğrencilere, öğretmenlere ve bilimsel araştırma süreçlerini öğrenmek ya da geliştirmek isteyen bütün okurlara yararlı olmasını dileriz.

Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği kitabının basımı ve dağıtımını üstlenen Pegem Akademi yayınevine teşekkür ederiz.

Bilimsel bilginin yöntemsel titizlik, eleştirel düşünme ve etik sorumlulukla üretilmesine katkı sunması dileğiyle...

Prof. Dr. Mehmet Nuri Kardaş, Doç. Dr. Muhammed Tunagür

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kardoğan, Doç. Dr. Mustafa Kaya

Dr. Nurullah Esendemir, Dr. Naif Kardaş

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ · Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR
Doç. Dr. Mustafa KAYA · Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN
Dr. Nurullah ESENDEMİR · Dr. Naif KARDAŞ

1. Bölüm: Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Temel Kavramlar ve Paradigmalar)

Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6732-7815

2. Bölüm: Nicel Araştırma Modelleri

Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR - Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6427-6431
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Celal URAS - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3994-8723

3. Bölüm: Nicel Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Doç. Dr. Erkan AYDIN - Aksaray Üniversitesi,
ORCID No: 0000-0002-6452-6058
Dr. Öğr. Üyesi Faruk KAYMAN - Hakkari Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7917-7188

4. Bölüm: Nitel Araştırma Modelleri

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5620-3371
Dr. Nurullah ESENDEMİR - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6841-2552

5. Bölüm: Nitel Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Dr. Nurullah ESENDEMİR - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6841-2552
Doç. Dr. Mustafa KAYA - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4755-4994

6. Bölüm: Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması

Prof. Dr. Erhan GÖRMEZ - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0752-802X

7. Bölüm: Karma Araştırma Modelleri

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5620-3371
Dr. Naif KARDAŞ - Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-4802-7478

8. Bölüm: Bilimsel Araştırmalarda Evren, Örneklem, Örneklem Teknikleri

Doç. Dr. Teymur EROL - Muş Alparslan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1738-0858

9. Bölüm: Bilimsel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlik

Doç. Dr. Enes Abdurrahman BİLGİN - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3003-9259

10. Bölüm: Bilimsel Araştırma Raporunun Hazırlanması Süreci (APA)

Dr. Nurullah ESENDEMİR - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6841-2552

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ORCID No:0000-0002-5620-3371

11. Bölüm: Bilimsel Araştırmalarda Alıntı Yapma ve Kaynak Gösterme (APA-7)

Doç. Dr. Ahmet KARABULUT - Bayburt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2222-4078

12. Bölüm: Bilimsel Araştırmalarda Etik Kaideler

Dr. Naif KARDAŞ - Millî Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-4802-7478

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ORCID No:0000-0002-5620-3371

13. Bölüm: Bilimsel Araştırmalarda Yapay Zekâ Kullanımı ve Etik Boyutu

Dr. Öğr. Üyesi Hasan BOZKAYA - Kilis 7 Aralık Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1272-0921

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları	v

1. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ (TEMEL KAVRAMLAR VE PARADİGMALAR)

Giriş	1
Bilim	3
Bilgi	4
Bilgi Türleri	4
Bilimsel Bilgi	5
Teknik Bilgi	6
Gündelik Bilgi	7
Felsefi Bilgi	7
Sanatsal Bilgi	7
Dinsel Bilgi	7
Araştırma.....	8
Bilimsel Araştırma.....	9
Araştırma Yaklaşımı.....	10
Bilimsel Yöntem	14
Bilimsel Yöntemin Dayandığı Varsayımlar	15
Model/Desen.....	16
Değişken	17
Evren, Örneklem, Örnekleme.....	19
Olasılıklı (Seçkisiz) Örnekleme Teknikleri	22
Olasılsız (Seçkisiz Olmayan) Örnekleme Teknikleri.....	23
Bilimsel Araştırma Yöntemlerinin Dayandığı Paradigmalar.....	24
Pozitivizm (Saf Gerçekçilik/Olguculuk).....	25
Realizm (Gerçekçilik)	27
Post-Pozitivizm (Pozitivizm Sonrası)	29
Interpretivism/ Constructivism (Yorumlayıcı/Yapılandırmacı Paradigma).....	30
Eleştirel Paradigma	32
Pragmatizm	34
Bölüm Özeti	35
Kaynakça.....	37

2. BÖLÜM

NİCEL ARAŞTIRMA MODELLERİ

Giriş.....	39
Deneysel Desenler.....	41
Ön (Zayıf) Deneysel Desenler.....	44
Tek Grup Ön Test Son Test Deseni	44
Tek Grup Son Test Deseni	45
Eşdeğer Olmayan Gruplar Son Test Deseni.....	45
Yarı Deneysel Desenler.....	46
Eşleştirilmiş Ön Test Son Test Deseni.....	47
Zaman Serisi Deseni	48
Gerçek Deneysel Desenler.....	49
Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Desen	49
Son Test Kontrol Gruplu Desen	50
Solomon Dört Gruplu Desen.....	51
Tek Denekli Desenler.....	51
Deneysel Olmayan Desenler.....	53
Tarama Araştırmaları.....	53
İlişkisel (Korelasyon) Araştırmalar	54
Nedensel Karşılaştırma Araştırmaları	55
Meta-Analiz.....	56
Bölüm Özeti	57
Kaynakça.....	59

3. BÖLÜM

NİCEL VERİ TOPLAMA VE ANALİZ TEKNİKLERİ

Giriş.....	60
Nicel Veri Toplama Yöntemleri	62
Anket ve Ölçekler	62
Ölçek Türleri	63
Geçerlik Türleri.....	64
Pilot Uygulama, Güvenirlik ve Sınırlılıklar	66
Yapılandırılmış Görüşme	67
Başarı ve Performans Testleri.....	68
Deneysel Araştırma Tasarımları.....	69
Rastgele Kontrollü Deneyler	69
Yarı-Deneysel ve Faktöryel Tasarımlar	70
İç ve Dış Geçerlilik Dengesi	71
Gözlemsel Araştırmalar	72
Yapılandırılmış Gözlem	72
Kesitsel ve Boylamsal Tasarımlar.....	73
İkincil Veri Analizi ve Arşiv Taraması	74
Avantajlar	75
Sınırlılıklar ve Dikkat Edilmesi Gerekenler	75

Nicel Veri Analizi Teknikleri	76
Veri Analizi Öncesi Hazırlık	77
Betimsel İstatistikler.....	77
Merkezi Eğilim ve Dağılım Ölçüleri	78
Frekans Dağılımları ve Veri Görselleştirme.....	78
Çıkarımsal İstatistikler: Temel Testler	79
t-Testi.....	79
Varyans Analizi (ANOVA ve MANOVA)	80
Ki-Kare Testi.....	80
Korelasyon Analizi	81
İleri Analiz Teknikleri.....	82
Çoklu Regresyon Analizi	82
Lojistik Regresyon	83
Faktör Analizi.....	83
Yapısal Eşitlik Modellemesi	84
Etki Büyüklüğü ve İstatistiksel Güç.....	85
Bölüm Özeti	86
Kaynakça.....	87

4. BÖLÜM

NİTEL ARAŞTIRMA MODELLERİ

Giriş.....	90
Olgubilim (Fenomenoloji)	93
Durum Çalışması	96
Temellendirilmiş Teori (Kuram Oluşturma)	98
Etnografik Araştırma (Kültür Analizi)	99
Söylem Analizi	100
Eleştirel Söylem Analizi.....	101
Anlatı Araştırması (Yaşam Öyküsü).....	102
Sistematik Derleme	103
Eylem Araştırması.....	103
Meta-Sentez.....	105
Bölüm Özeti	107
Kaynakça.....	108

5. BÖLÜM

NİTEL VERİ TOPLAMA VE ANALİZ TEKNİKLERİ

Giriş.....	112
Nitel Veri Toplama Teknikleri	112
Görüşme	113
Görüşme Türleri	114
Görüşme Yönteminin Avantaj ve Dezavantajları	115
Görüşmenin Başarılı Olması İçin Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	116
Görüşme Yöntemiyle İlgili Örnek Çalışmalar	117

Gözlem.....	118
Gözlem Türleri.....	119
Gözlemin Başarılı Olması İçin Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	120
Gözlem Yöntemiyle İlgili Örnek Çalışmalar.....	121
Dokümanlar.....	122
Doküman İncelemesi Yönteminin Avantaj ve Dezavantajları.....	122
Doküman İncelemesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	123
Doküman İncelemesi Yöntemiyle İlgili Örnek Çalışmalar.....	123
Nitel Veri Analiz Teknikleri.....	123
Betimsel Analiz.....	124
Betimsel Analiz Örnekleri.....	125
İçerik Analizi.....	125
İçerik Analizi Örnekleri.....	126
Betimsel ve İçerik Analizlerinde Dikkat Edilecek Hususlar.....	126
Bölüm Özeti.....	127
Kaynakça.....	128

6. BÖLÜM

NİCEL VE NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Giriş.....	130
Bilimsel Araştırmada Paradigmalar.....	132
Nicel Araştırma Yöntemleri.....	134
Nicel Araştırma Türleri.....	136
Nicel Araştırma Yönteminin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	138
Nitel Araştırma Yöntemleri.....	139
Nitel Araştırma Türleri.....	141
Nitel Araştırma Yönteminin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	146
Nicel ve Nitel Yöntem Arasındaki Farklar.....	147
Bölüm Özeti.....	154
Kaynakça.....	155

7. BÖLÜM

KARMA ARAŞTIRMA MODELLERİ

Giriş.....	157
Karma Araştırma Modellerinin Kullanılma Nedenleri.....	158
Karma Araştırma Modellerinin Avantaj ve Dezavantajları.....	159
Karma Araştırma Modelleri.....	160
Eş Zamanlı (Yakınsayan Paralel) Model.....	161
Açımlayıcı (Açıklayıcı) Sıralı Model.....	163
Keşfedici Sıralı Model.....	164
Dönüştürücü Model.....	166
İç-içe Karma Model.....	168
Bölüm Özeti.....	169
Kaynakça.....	169

8. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA EVREN, ÖRNEKLEM, ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ

Giriş.....	171
Evren	172
Hedef Evren ve Ulaşılabilir Evren	173
Evren Birimi	173
Evren Değeri (Parametre).....	174
Sayım.....	175
Örnekleme ve Örneklem	176
Örnekleme Birimi.....	177
Örnekleme Çerçevesi	178
Örnekleme Değeri (İstatistik)	179
Örnekleme Hatası.....	180
Örnekleme Yöntemleri	182
Seçkisiz Örnekleme Yöntemleri.....	183
Basit seçkisiz örnekleme (Simple random sampling)	183
Sistematiik örnekleme (Systematic sampling)	185
Tabakalı örnekleme (Stratified sampling)	187
Küme örnekleme (Cluster sampling).....	190
Seçkisiz Olmayan Örnekleme Yöntemleri.....	191
Kolayda (Uygun/ Elverişli/Kazara) örnekleme (Convenience/Accidental sampling)	192
Amaçlı (Yargısal) örnekleme (Purposive or Judgmental sampling)	193
Kota örnekleme (Quota sampling).....	198
Kartopu örnekleme (Snowball sampling)	201
Bölüm Özeti	204
Kaynakça.....	205

9. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Giriş.....	207
Temel Kavramlar	208
Ölçme, Ölçme Hatası ve Standartlaşma	208
Güvenirlik.....	209
Geçerlik.....	210
Geçerlik ve Güvenirlik İlişkisi.....	211
Veri Toplama Aracının Geçerliğı ile Çalışmanın Geçerliğı Arasındaki Fark.....	211
Nicel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlik	212
Nicel Araştırmada Geçerlik.....	212
İç Geçerliğı Tehdit Eden Durumlar	212
Dış Geçerliğı Tehdit Eden Durumlar.....	215
Nicel Araştırmada Güvenirlik	217
Nicel Geçerlik Türleri.....	218

Nicel Veri Toplama Araçlarında Geçerlik ve Güvenirlik	219
Hazır Ölçekler	219
Likert Tipi Ölçek Geliřtirme	221
Akademik Başarı Testleri	222
Anketler ve Bilgi Formları	224
Rubrikler	225
Nicel Gözlem Formları	226
Nitel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlik	227
Nitel Araştırmada Kalite Kavramı	227
Nitel Güvenirlik ve Kodlayıcı Uyumu	228
Nitel Veri Toplama Araçlarında Geçerlik, Güvenirlik ve Uyum Katsayıları	229
Görüşme Formları	229
Odak Grup Görüşmeleri	230
Nitel Gözlem Formları	230
Doküman İnceleme Formları	230
Açık Uçlu Soru Formları	231
Karma Yöntem Araştırmalarında Geçerlik ve Güvenirlik	232
Güvenirlik Katsayıları ve Deđerlendirilme Kriterleri	233
Bölüm Özeti	236
Kaynakça	238

10. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAşTIRMA RAPORUNUN HAZIRLANMASI SÜRECİ (APA)

Giriş	241
Başlık	242
Özet	243
Anahtar Kelimeler	245
Giriş	245
Yöntem	247
Bulgular ve Yorum	248
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	249
Kaynakça	250
Ekler	252
Bölüm Özeti	252
Kaynakça	253

11. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ALINTI YAPMA VE KAYNAK GÖSTERME (APA-7)

Giriş.....	255
Alıntı Yapmanın Amacı ve Bilimsel Yazındaki İşlevi.....	256
Metin İçi Atıf ile Kaynakça Arasındaki Uyum	257
Metin İçi Atıf Türleri.....	259
Anlatımsal (Narrative) Atıf	259
Parantez İçi (Parenthetical) Atıf	259
Doğrudan Alıntı	260
Dolaylı Alıntı (Parafraz)	260
Birden Fazla Kaynağa Aynı Anda Atıf Yapma	261
İkincil Kaynaktan Atıf Yapma.....	261
Farklı Kaynakların Kaynakçada Gösterimi.....	261
Kitapların Kaynakçada Gösterimi.....	262
Editörlü Kitapların Kaynakçada Gösterimi	263
Editörlü Kitaplarda Bölümün Kaynakçada Gösterimi	263
Bilimsel Dergi Makalelerinin Kaynakçada Gösterimi.....	264
DOI Numarası Bulunan Makaleler	264
DOI Bulunmayan Dergi Makaleleri.....	264
Tezlerin Kaynakçada Gösterimi	265
Kongre ve Konferans Bildirileri.....	265
Kurum Raporlarının Kaynakçada Gösterimi	266
Resmi Kurumların Web Sayfaları.....	267
Yazarı Bireysel Olarak Belirtilmeyen Web Sayfaları	267
Gazete ve Haber Sitelerindeki Yazılar	267
YouTube Videoları.....	268
Sosyal Medya Paylaşımları	268
Podcast Bölümleri	268
Sözlük ve Ansiklopedi Maddeleri.....	269
Yasal Düzenlemeler ve Mevzuat	269
Veri Setleri	269
Yazılım ve İstatistik Programları	270
Yapay Zekâ Araçları	270
Çeviri Eserler.....	271
Yeniden Basılmış veya Klasik Eserler.....	271
Birden Fazla Yazarlı Eserlerin Kaynakçada Gösterimi	272
Kaynakçada DOI ve URL Kullanımı.....	272
Kaynakçada Sıralama ve Biçimsel Düzen.....	272
Kaynakça Hazırlanırken Kullanılabilecek Kontrol Listesi	273
Bölüm Özeti	274
Kaynakça.....	274

12. BÖLÜM

BİLİMSSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK KAİDELER

Giriş.....	276
Bilimsel Araştırmalarda Etik.....	277
Bilimsel Araştırmalarda Etik Dışı Durumlar.....	284
Bilimsel Araştırmalarda Etik Dışı Durumlarda Uygulanacak Yaptırımlar.....	287
Bölüm Özeti	291
Kaynakça.....	292

13. BÖLÜM

BİLİMSSEL ARAŞTIRMALARDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI VE ETİK BOYUTU

Giriş.....	293
Yapay Zekânın Bilimsel Araştırmalarda Kullanım Alanları	294
Veri Analizi.....	295
Tahminleme ve Modelleme.....	296
Doğal Dil İşleme (NLP).....	297
Otomatik Kodlama ve Sınıflandırma.....	298
Karar Destek Sistemleri	299
Yapay Zekâ Araçları ve Uygulama Örnekleri	300
Nicel Veri Analizinde Kullanılan Yapay Zekâ Araçları.....	301
Nitel Veri Analizinde Kullanılan Yapay Zekâ Araçları	302
Veri Toplama Süreçlerinde Yapay Zekâ Kullanımı.....	303
Literatür Taraması ve Bilgi Keşfinde Yapay Zekâ Kullanımı	304
Bulguların Yorumlanması ve Raporlanmasında Yapay Zekâ Kullanımı.....	305
Etik Sorunlar ve Tartışmalar	306
Veri Gizliliği ve Mahremiyet.....	307
Algoritmik Önyargı.....	308
Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik	308
İnsan Yerine Karar Verme	309
Bilgilendirilmiş Onam	310
Etik İlkeler ve Yasal Düzenlemeler.....	311
Helsinki Bildirgesi	312
GDPR ve KVKK	313
YÖK Etik İlkeleri	314
Araştırma Etiği Kurulları.....	315
Eğitimde Yapay Zekâ Araştırmalarına Yönelik Öneriler.....	316
Bölüm Özeti	317
Kaynakça	319

Yazarlar Hakkında.....	321
------------------------	-----

1. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ (TEMEL KAVRAMLAR VE PARADİGMALAR)

Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6732-7815

1. Giriş

Bilgiye erişmek ve bilgiyi ihtiyaç duyulan alanlarda işe koşmak geçmişte olduğu gibi kişioğlunun günümüzde de en önemli uğraşısıdır. Nitekim evrende bilgiye ihtiyaç duyulmayan alan yoktur. Bilgi ve deneyim olmadan girişilen iş ve işlemler sonuçsuz kalmaya mahkumdur.

Küresel ölçekte yaşanmış ve yaşanmakta olan gelişmeler yeni bilgiler üretmeyi zorunlu hale getirmiştir. Zira günümüzde toplumlararası iletişim ve etkileşim, hiçbir dönemde olmadığı kadar sıradanlaşmıştır. Milletler eğitim, sağlık, teknoloji, ekonomi ... her alanda daha ileriye gitmek, daha iyi bir konum alabilmek ve ilgili alanlarda hakimiyet kurabilmek için bir yarış halindedir. Bu yarış devletleri oluşturan tüm kurum ve kuruluşlarda oldukça belirgin bir hâl almıştır. Süreçte en yüksek teknolojilerin dahi kısa sürede eskidiği ve daha gelişmiş teknolojiler için yeni bilgiler üretme seferberliğinin neredeyse tüm milletlerde en büyük hedef olarak belirlendiği, bu uğurda bilim insanlarının daha fazla mesai yaptığı bilinen bir gerçekliktir. Bir bitiş çizgisinin olmadığı bu yarış öyle görünüyor ki kişioğlu var olduğu sürece devam edecek, dünya var olduğu sürece bayrak el değiştirecektir.

Toplumlar arası yaşanan, kaybedeni ve belki kazananı olmayan bu yarış, başta eğitim olmak üzere her alanda aralıklarla köklü değişikliklere gitmeyi zorunlu hale getirmektedir. Yarışa dahil olmak isteyen toplumların ihtiyaçlarının değişmesi nedeniyle eğitim anlayışlarında güncellemeler yapması gerekli ve önemli bir konudur.

Türkiye eğitim sistemi de bu yarıştan nasibini almış ve 2005-2006 eğitim-öğretim dönemiyle birlikte yapılandırmacı eğitim anlayışı esas alınmış, tüm eğitim-öğretim süreçleri yeni anlayışa hizmet edecek şekilde güncellenmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışı ile birlikte öğretmen ve öğrencilere yüklenen rollerde de önemli değişikliklere gidilmiştir. Bilgiye erişmek, bilgiyi işe koşarak yeni bilgiler